

Beszámoló Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj Posztdoktori Kategória keretében végzett, virtuális mobilitás tevékenységről

Máté Ágnes

Reneszánsz pápák és főurak szerepe a neolatin novellairodalom fejlődésében: szerzők, fordítók és mecénások II. Piustól XIII. Gergely pápa regnálásáig (1458 – 1585)

A COVID19 pandémia 2021 tavaszára sem javuló globális helyzete miatt 2021 májusában úgy döntöttem, hogy elfogadom a Tempus Közalapítvány virtuális mobilitás ajánlatát és az ezzel járó csökkentett ösztöndíj összegét. A befogadó intézmény részéről Prof. Dr. Grzegorz Franczak által aláírt virtuális mobilitási befogadó nyilatkozat értelmében a munkatervemben foglalt kéziratok beszerzését digitális formában tudtam megtenni. A 2021. június 1. és augusztus 31. közötti időszakban tehát az ösztöndíj havi utalási ritmusának megfelelően egymás után leveleztem le a különböző másolatok beszerzését az egyes könyvtárakkal, és a három hónapra leosztva rendeltem és kaptam meg a másolatokat.

A következő kódexek másolatait szereztem be digitálisan:

2021. június 1. Biblioteca Universitaria di Bologna, Giovanni Garzoni Dec. IV,1; Dec. VI,7; VIII,2 fordításai ms. 752. III, cc. 94r-114v; ms 1622 A cc. 416r-425v; Francesco Mucanzio Dec. X,8 fordítása, ms 1272, XI (16), cc. 18. nn.

2021. július 14. Biblioteca Angelica Róma, ms. 141. Jacopo Bracciolini Dec. X, 8 fordítása,

2021. július 14. Biblioteca Riccardiana, Firenze, Francesco Pandolfini Dec. VI, 9 és Dec. VII, 7 fordításai ms. 2995, cc. 23–28.

2021. július 14. Biblioteca Corsiniana, Róma, Franciscus Meleghinus Dec. IV, 1 fordítása, ms. Niccolo Rossi 268, cc. 1–11.

2021. augusztus 13. Biblioteca Classense, Ravenna, Roberto Nobili Dec. X, 8 fordítása ms. 255. cc. 2r–18r.

A különböző könyvtárakkal a kommunikáció eltérő mértékben volt gördülékeny, a ravennai gyűjtemény három megkeresés után (június 1., július 14. és július 26.) adott bankszámla adatokat, hogy az átutalás megtörténhessen. Ez a lassúság inkább kivételesnek mondható, az egyes intézmények rendszerint készségesek és gyorsak voltak, az utalás után néhány nappal megkaptam a másolatokat. A Biblioteca Corsiniana a pandémiára tekintettel hajlandó volt digitális másolatban rendelkezésemre bocsátani a kért anyagot, amelyet a védett állományból normál esetben csak helyben olvasásra adnak ki.

A világvjárvány hatására jelentősen növekedett egyes könyvtárak kéziratállományának digitalizációja, köztük olyan anyagoké is, amelyek a pályázatom írásakor, 2020 februárjában még nem voltak elérhetőek az interneten, de mára már public domain-en hozzáférhetőek:

Paolo Marchesi Dec. II, 5 fordítása Biblioteca Apostolica Vaticana, Barberino latino 2323. cc. 23–50.

Francesco Diedo Dec. X, 8 fordítása Biblioteca Apostolica Vaticana, ms. Vaticano Latino 5336, cc. 45r–72v.

Jacopo Bracciolini Dec. X, 8 fordítása Biblioteca Mediceo-Laurenziana, ms. LXXXIX inf. 16. (Plutei 89 inf. 16)

A munkatervben meghatározott kéziratok mindegyikét sikerült beszerezni. A milánói Ambrosiana munkatársai pedig segítséget nyújtottak néhány szakirodalmi tétel megszerzésében.

A kéziratokban olvasható szövegek sokféle tanulsággal szolgálnak a humanista patrónuskeresés és dedikációs kultúra, a kéziratmásolás, a pápai nepotizmus és a poszt-tridentini pápai cenzúra sikertelenség témaköreiből. Jacopo Bracciolini művének két kéziratosa példány a piszkozat és a tisztázott, illetve a patrónusnak szánt dedikációs példány és az egyszerű másolat különbségeire hívják fel a figyelmet. Szintén fontosak a később III. Pius néven pápává lett Francesco Todeschini-Piccolomini bíboros kultúrapártoló tevékenységének szempontjából. Roberto Nobili fordítása egyszerre hálaajándék, és a bíborossá kinevezett ifjú Nobili, illetve a regnáló pápa, III. Gyula családi kapcsolatainak bizonyítéka. A Francesco Mucanzio által készített, legkésőbbi fordítás előszavában szinte irodalomtörténeti áttekintést ad arról, hogy a korábbi évszázadban mely szerzők találtak alkalmasnak a Boccaccio-ihlette szövegeket a magasabb erkölcs tanítására. Példái között szó szerint is említi Eneas Silvius Piccolominit, akinek sikerkönyve, a *Historia de duobus amantibus* engem is elvezetett a latin Boccaccio fordításokhoz, mint az munkatervemben olvasható volt. Mucanzio szövegének érdekessége, hogy amíg az 1458-tól, pápai trónra kerülésétől kezdve Piccolomini szerzősége és pápai méltósága együttesen botránykönek számított egyházi körökben, addig Mucanzio mint (pápai) és írói tekintélyre hivatkozik, hogy saját Boccaccio fordításának jogosultságát bizonyítsa.

Az Ösztöndíj segítségével beszerzett anyagok elolvasása után a nyár folyamán ki tudtam alakítani egy új könyv tervét, amelynek a témája a Titus és Gisippus történet többszörös, összesen hat latin fordításának vizsgálata. A kötetnek a következő munkacímet adtam: *Understanding Renaissance Friendship and Patronage: the Case of Six Latin Translations of Decamerone X, 8 (1460-1580)*. A könyvben terveim szerint az eddig modern nyomtatásban meg nem jelent szövegek mind helyet kapnának, ezzel egyrészt szöveggyűjteményként funkcionálna a kötet. Másrészt a kötet szisztematikusan vizsgálná a szövegeket a következő szempontok szerint:

1. Tartalmi kérdések: változat-e a fordító a történetvezetésen vagy az események kimenetelén. Felfedezhetők-e esetleges szövegromlásból eredeztethető fordítási hibák.
2. A fordításról vallott felfogás: kifejti-e a fordító a nem szent szöveg(ek)nek latinra fordításával kapcsolatos felfogását. A fordítás a fordító szerint megváltoztatja-e a szerzőséget.
3. Intertextualitás: a latin szövegekben milyen nyomai vannak az antik szerzők, vagy a korábbi latin novellák ismeretének, akár szövegszerű idézésének.
4. A mecénatúra szerepe: a fordító és az ajánlásban megszólított személy viszonyára utaló jelek, korábbi kapcsolatok, a kialakítandó kapcsolatra vonatkozó utalások mindkét fél részéről.

A könyvtervvel mint kutatási terv első változatát megírtam, különböző pályázati lehetőségeket látok itthon és külföldön egyaránt (NKFIH FK, Marie Curie Fellowship), amelyek keretében az írásmunka elvégezhető lenne. Ezeknek a pályázatoknak a megírása már a 2022. évre esik.

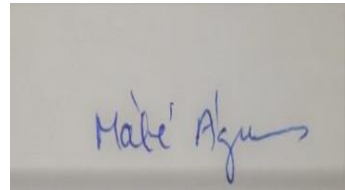
Az Ösztöndíj tehát nagyban hozzájárult ahhoz, hogy egy újabb mérföldkővel gyarapíthassam publikációs listámat.

Szintén a 2021 nyarán végzett szövegvizsgálatok ihlettek egy másik ötletet, amelynek a megvalósítására be is adtam már egy pályázatot. Rövid kutatóútra szeretnék menni Innsbruckba a Ludwig Boltzmann Institute for Neo-latin Studies-ba, hogy az ott megtalálható, a reneszánsz humanizmus dedikációs kultúrájáról rendelkezésre álló szakirodalom feldolgozásával egy külön cikket írassak a latin Boccaccio fordítások ajánlásairól, általános tanulságaikról.

Az Ösztöndíj tehát, a pandémiás helyzet és minden nehézség ellenére sokban hozzájárult ahhoz, hogy új ötletek fogalmazódjanak meg bennem, és a neolatin irodalomnak egy különleges szeletét, a Giovanni Boccaccio Decamerone című munkájából készült fordításokat összességükben tudjam áttekinteni. Hálás vagyok mind a Tempus Közalapítvány, mind pedig milánói virtuális vendéglátóm, Prof. Dr. Grzegorz Franczak rugalmasságáért és segítségéért. Remélem, hogy a most kialakított szakmai együttműködés gyümölcsöző lesz a pandémia elmúltával, amikor személyes megbeszéléseket is folytathatunk a jelenlegi virtuális eszmecsere túl.

Tisztelettel,

Budapest, 2021. szeptember 27.

Máté Ágnes

ösztöndíjas, posztdoktori kategória